

MỘT VÀI CẢM NHẬN VỀ TÁC PHẨM HỘI HỌA VÀ TÍNH GIÁO DỤC VỀ TÌNH YÊU QUÊ HƯƠNG, ĐẤT NƯỚC CON NGƯỜI VIỆT NAM

I HOÀNG QUỐC HIẾU

Email: hoangquochieu194@gmail.com

Học viên cao học chuyên ngành LL&PP dạy học bộ môn Mỹ thuật

I VŨ MẠNH TIỆP

Email: vumanhtiep10591@gmail.com

Trường ĐHSP Nghệ thuật TW

SOME FEELINGS ABOUT THE WORKS OF SOCIALITY AND EDUCATIONALITY OF LOVE FOR THE HOME, COUNTRY AND PEOPLE OF VIETNAM

TÓM TẮT

ABSTRACT

Hội họa là một trong những hình thức biểu hiện của văn hóa vật thể. Hội họa với những tác phẩm thể hiện phong tục, tập quán, nền văn hóa nông nghiệp Việt Nam, gắn với hình ảnh đất nước con người Việt Nam cần cù, chăm chỉ, hiền hòa, yêu lao động, có thể hướng tới chức năng giáo dục về tình yêu quê hương, đất nước. Trên tinh thần đổi mới căn bản toàn diện giáo dục, trong đó có việc đưa môn Mỹ thuật (bao gồm nội dung hội họa) vào chương trình giảng dạy, các bài giảng về hội họa cần có phương pháp chuyên tải thiết thực, sinh động, lồng ghép với các hoạt động thực tiễn để việc khai thác, khơi gợi tình yêu quê hương, đất nước con người Việt Nam thực sự phát huy hiệu quả.

Từ khóa: Tác phẩm hội họa, giáo dục, quê hương, đất nước

Painting is one of the forms of expression of culture. Painting with works of art showing Vietnamese customs, practices and agricultural culture, associated with the image of the country and Vietnamese people who are industrious, hardworking, gentle, love labor, can be considered as a form of education about love for the motherland and country. In the spirit of fundamental and comprehensive innovation in education, included in the course of Fine Arts subject (including painting content), Lectures on painting need a practical and vivid method of conveying, integrated with practical activities so that the exploitation and arousing of love for the homeland, the country and the people of Vietnam can really be promoted.

Keywords: Painting works, education, homeland, country

Đặt vấn đề

Đương thời, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã đưa ra quan niệm về văn hóa: “Vì lẽ sinh tồn cũng như mục đích của cuộc sống, loài người mới sáng tạo và phát minh ra ngôn ngữ, chữ viết, đạo đức, pháp luật, khoa học, tôn giáo, văn học, nghệ thuật..”, có thể nói những công cụ trong sinh hoạt hằng ngày về mặc, ăn, ở và các phương thức sử dụng đều góp phần vào diện mạo của bức tranh toàn cảnh về văn hóa, đó là những sáng tạo và phát minh của con người trong suốt tiến trình lịch sử phát triển của loài người. Văn hóa là sự tổng hợp của mọi phương thức sinh hoạt cùng với biểu hiện của nó mà loài người đã sản sinh ra nhằm thích ứng những nhu cầu đời sống và đòi hỏi của sự sinh tồn của con người suốt nhiều thế kỷ.

Thực tế cho thấy văn hóa được hình thành và phát

triển trong các mối quan hệ tương tác giữa con người với tự nhiên, tương tác giữa con người với con người, tương tác giữa con người với xã hội. Con người là chủ thể sáng tạo ra văn hóa và lao động sáng tạo là cội nguồn của văn hóa. Các tác phẩm hội họa do người nghệ sĩ tạo nên, chứa đựng những yếu tố lịch sử, văn hóa, phản ánh đời sống thực tiễn xã hội, hoạt động sáng tạo của con người, những vật chứng cho tiến trình phát triển và là một trong những hình thức biểu hiện của văn hóa vật thể.

NỘI DUNG

Lịch sử hội họa được bắt đầu từ thời tiền sử và trải qua rất nhiều các nền văn hóa khác nhau trên thế giới. Nó trải dài trên khắp thế giới qua hàng thiên nhiên kỷ và vẫn tiếp tục đến tận ngày nay. Những bức tranh lâu đời nhất khoảng 40.000 năm tuổi. Các hình ảnh tại

ARTS

hang động Chauvet nước Pháp được cho rằng có khoảng 32.000 năm tuổi. Chúng được khắc và vẽ bằng cách sử dụng màu đất son đỏ và chất bột màu đen thể hiện các hình ảnh về ngựa, tê giác, sư tử, trâu, voi ma mút và thói quen săn bắn của con người. Có rất nhiều ví dụ về các bức tranh trong hang động trên toàn thế giới như ở Pháp, Ấn Độ, Tây Ban Nha, Bồ Đào Nha, Trung Quốc, Úc...

Việt Nam là một nước nông nghiệp, vì vậy nguồn cảm hứng cho các tác phẩm hội họa Việt Nam thường gắn với sản xuất nông nghiệp, gắn với người nông dân, với làng quê, với các phương tiện sản xuất như con trâu, cái cây, đồng ruộng... Người nông dân, những người lao động cư trú ở nông thôn, làng quê, là biểu tượng của sự chất phác, thật thà, hiền lành đã đi vào cảm hứng sáng tác trong các tác phẩm hội họa, được xem là một trong những đề tài tiêu biểu, làm dấy lên nguồn cảm hứng cho các tác phẩm văn học, cũng như trong những bức tranh hội họa không chỉ ở Việt Nam, mà còn là toàn thế giới. Có thể kể đến họa sĩ Nguyễn Tiến Chung một trong những họa sĩ nổi tiếng về người nông dân, làng quê Việt Nam với tác phẩm “Phong cảnh Sài Sơn”, “Được mùa”...

Đối với con vật thân thuộc trên đồng ruộng, người ta nghĩ tới con trâu “người bạn” thủy chung của người nông dân. Trong kho tàng văn học dân gian, con trâu đã được hình tượng hóa trong biết bao câu ca dao, thành ngữ, tục ngữ với những ví von, so sánh đa chiều về đường ăn nết ở hoặc mĩa mai, răn dạy đầy thâm thúy. Bên cạnh đó, con vật này còn góp mặt trong những giai thoại lịch sử vô cùng sống động và khẳng định được vị trí, tầm quan trọng của mình...

Vào thế kỷ 17 - 18, hình tượng con trâu cũng hiện diện khá nhiều trong tranh dân gian đặc biệt, ở dòng tranh Đông Hồ. Con trâu tượng trưng cho sự cần cù, chất phác, có sức khỏe và chịu thương chịu khó, với những nét ngộ nghĩnh chân quê lột tả được cái tinh nghịch tiềm ẩn của con người thôn dã. Tranh có con trâu làm biểu tượng chính thường gắn với sinh hoạt làng quê, bên cạnh đó thường có những chú bé chăn trâu tóc còn để chòm thối tiêu trên lưng trâu giữa những cánh đồng lúa chín vàng, hay bên những lũy tre xanh có những con trâu được nghỉ ngơi nhai cỏ sau những giờ làm lụng vất vả. Con trâu mang một nét văn hóa đồng quê bình dị, hay trong thôn xóm mộc mạc, gắn liền với tuổi thơ của trẻ em tại nông thôn qua hình ảnh những sinh hoạt chăn trâu hay len trâu thì rất gần gũi, vui đùa với trâu, tắm trâu, cưỡi trên lưng trâu, thả diều, bên lũy tre đầu làng, bên những vựa lúa chín vàng. Những tác phẩm tranh Đông Hồ phổ biến như “Chăn trâu thổi sáo”, “Mục đồng học bài”,...

Nói về việc vẽ trâu có thể kể đến một số họa sĩ nổi

tiếng như họa sĩ Ngô Thanh Hùng, người đã có một triển lãm mỹ thuật cá nhân đầu tiên tại Bảo tàng Mỹ thuật Đà Nẵng với chủ đề “Nghệ”, giới thiệu đến công chúng 30 tác phẩm chất liệu sơn dầu và acrylic về hình tượng con trâu do chính họa sĩ dày công sáng tác trong thời gian từ năm 2010. Ngoài ra còn có họa sĩ Nguyễn Văn Cường với biệt danh “Cường trâu”, họa sỹ đã làm hài lòng công chúng nghệ thuật bởi những bức vẽ “lãng mạn”, “đáng yêu”, “nhiều chất thơ”, với một bút pháp “phóng khoáng trong quét trát, chấm phá, mịn màng trong vờn nét, vờn mảng, hoặc gồ ghề, gân guốc qua nhất cộ diễn biến đầy tâm trạng cảm hứng”. Và còn có rất nhiều họa sĩ khác nổi tiếng như họa sĩ Nguyễn Phan Chánh, Vũ Đình Tuấn, Thành Chương...

Hình tượng của con trâu không chỉ có tầm ảnh hưởng ở Việt Nam, cụm bố cục điêu khắc ngoài trời giữa trâu và người nông dân, đã được người Pháp đã làm từ rất sớm, có thể kể đến cụm tượng đài “Canh Nông” xây ở vườn hoa Lê Nin ngày nay, đối diện Cột cờ Hà Nội. Con trâu và người nông dân đều tượng trưng cho sự giản dị, gần gũi, sự chất phác, thật thà, hiền lành, khỏe mạnh.

Hình ảnh người nông dân, con trâu, cái cây...những người bạn thân thiết trong nông nghiệp, thể hiện trong hội họa, cũng đã thể hiện phong tục, tập quán, thói quen sinh hoạt của con người Việt Nam, thể hiện nền văn hóa nông nghiệp Việt Nam, gắn với hình ảnh đất nước con người Việt Nam cần cù, chăm chỉ, hiền hòa, yêu lao động.

Bên cạnh chức năng mang đến nhận thức về hiểu biết đối với kinh nghiệm lao động sản xuất nông nghiệp, chức năng thẩm mỹ đối với cái đẹp của thiên nhiên, lao động, hội họa với sự thể hiện qua những bức tranh với hình ảnh người nông dân, con trâu, cái cây hay làng quê...đã hướng tới chức năng giáo dục về tình yêu quê hương, đất nước, con người Việt Nam, tình yêu trong lao động, sản xuất, qua đó khơi dậy và khuyến khích phát triển những giá trị truyền thống cao đẹp của con người Việt Nam.

Nhận thức được vai trò của văn hóa đối với sự phát triển đất nước, qua các kỳ Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ X, XI, XII, Đảng ta tiếp tục nhấn mạnh vai trò quan trọng của văn hóa đối với sự phát triển đất nước: Văn hóa không đứng ngoài phát triển; văn hóa là nền tảng tinh thần của xã hội, vừa là mục tiêu, vừa là động lực thúc đẩy sự phát triển kinh tế - xã hội; văn hóa là nhân tố nội sinh, sức mạnh mềm quan trọng bảo đảm sự phát triển bền vững đất nước.

Định hướng phát triển đất nước trong thời kỳ mới, giai đoạn 2021-2030, Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII của Đảng chỉ rõ: “Phát triển con

ARTS

người toàn diện và xây dựng nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc để văn hoá, con người Việt Nam thực sự trở thành sức mạnh nội sinh, động lực phát triển đất nước và bảo vệ Tổ quốc... Xây dựng, phát triển, tạo môi trường và điều kiện xã hội thuận lợi nhất để khơi dậy truyền thống yêu nước, niềm tự hào dân tộc, niềm tin, khát vọng phát triển đất nước phồn vinh, hạnh phúc”.

Yêu nước là tình cảm tự nhiên, tình cảm sâu sắc nhất của con người đối với Tổ quốc; đằng sau tình cảm ấy là tinh thần trách nhiệm và sứ mệnh đối với đất nước. Bản chất của lòng yêu nước là tình yêu quê hương, đất nước. Giáo dục tinh thần yêu nước là việc làm cấp bách. Với vị trí, vai trò quan trọng của giáo dục và đào tạo, Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII của Đảng đã xác định rõ mục tiêu của giáo dục và đào tạo trong giai đoạn tới, nhằm xây dựng con người Việt Nam phát triển toàn diện, có sức khỏe, năng lực, trình độ, có ý thức, trách nhiệm cao đối với bản thân, gia đình, xã hội và Tổ quốc và “Chú trọng hơn giáo dục đạo đức, nhân cách, năng lực sáng tạo và các giá trị cốt lõi, nhất là giáo dục tinh thần yêu nước, tự hào, tự tôn dân tộc... khơi dậy khát vọng phát triển đất nước phồn vinh, hạnh phúc và bảo vệ vững chắc Tổ quốc Việt Nam xã hội chủ nghĩa.. Gắn giáo dục tri thức, đạo đức, thẩm mỹ, kỹ năng sống với giáo dục thể chất, nâng cao tầm vóc con người Việt Nam, đáp ứng yêu cầu xây dựng và bảo vệ Tổ quốc.

Trên tinh thần đổi mới căn bản toàn diện giáo dục, trong chương trình giáo dục phổ thông, bên cạnh các nội dung các môn học truyền thống như toán, lý, hóa, ngoại ngữ, lịch sử, địa lý... đã bắt đầu chú trọng tới nội dung giáo dục mỹ thuật (trong đó bao gồm nội dung hội họa) để đưa vào chương trình giảng dạy. Việc quan tâm tới môn mỹ thuật và thông qua các hình thức thể hiện như hội họa sẽ góp phần phát triển giáo dục theo hướng toàn diện, sử dụng nhiều hình thức phù hợp, linh hoạt để phát triển nâng cao nhận thức và góp phần nuôi dưỡng tình yêu quê hương, đất nước thông qua các tác phẩm hội họa.

Kết luận

Để nội dung giáo dục về tình yêu quê hương, đất nước, con người Việt Nam thông qua Mỹ thuật, hội họa thực sự phát huy hiệu quả, trong thời gian tới cần đảm bảo sự đồng bộ từ nội dung giảng dạy, công cụ, phương pháp và đội ngũ giáo viên mỹ thuật - những người sẽ trực tiếp giảng dạy. Việc giáo dục lòng yêu nước thông qua bài giảng về hội họa cần có phương pháp chuyên tải thiết thực, sinh động, lồng ghép với các hoạt động thực tiễn để học sinh dễ tiếp thu. Việc lồng ghép giáo dục không chỉ thông qua giảng dạy trực tiếp đối với môn học mà cần kết hợp chặt chẽ thông qua các hoạt động sáng tạo khác như các cuộc thi vẽ, các hoạt động ngoại khóa, các chuyến dã

ngoại, các chuyến thăm quan phòng tranh, viện bảo tàng... để hiểu rõ hơn về ý nghĩa, tinh thần, sự chuyên tải của các tác phẩm hội họa, qua đó khơi dậy tình yêu quê hương, đất nước, yêu lao động, sự gắn kết văn hóa nghệ thuật với khát vọng phát triển quê hương, đất nước...

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII (2021), Nxb Chính trị quốc gia Sự thật, 2021.
2. Những điểm mới trong các văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII của Đảng (2021), Nxb Chính trị quốc gia Sự thật.
3. Nguyễn Tiến Chung, Họa sỹ của làng quê, đăng trên trang web Đảng cộng sản Việt Nam, <https://dangcongsan.vn/van-hoc-nghe-thuat/nguyen-tien-chung--hoa-si-cua-lang-que-260336.html>
4. PGS.TS Trịnh Hoài Thu, Dự thảo Chương trình giáo dục phổ thông tổng thể đến đổi mới đào tạo ở các trường sư phạm thuộc khối ngành nghệ thuật, web Bộ Giáo dục và Đào tạo tại địa chỉ: <https://moet.gov.vn/tintuc/Pages/CT-GDPT-Tong-The.aspx?ItemID=4757>